

TRAGOM FEDERIKA BENKOVIĆA

CVITO FISKOVIĆ

Navršilo se tek dvjesto godina od smrti slikara Federika Benkovića, a ipak njegovo djelovanje i njegov život još nisu potpuno poznati. Ratna stoljeća i nestalne prilike u zemljama, gdje je on živio, pa i njegova nemirna narav, koja, kako reče suvremenik mu bakrorezac i sabirač umjetnina P. J. Mariette (1694—1774) »aimait le changement et ne pouvait demeurer en place¹ zametnuše trag i ovom poznatom i cijenjenom baroknom slikaru.² Tek se u razmaku između dva svjetska rata ponovo bolje upoznao njegov rad i uočila njegova snažna umjetnička ličnost i značajna uloga u oblikovanju mletačkog setečentiističkog izraza i u povezivanju mletačkog i austrijskog baroknog sli-

¹ P. J. Mariette, *Abecedaire de P. J. Mariette et autres notes inedites*. Paris 1851.

² Pored ostalih pisaca 18. stoljeća koji o njemu pišu, treba napomenuti, da se njegova djela spominju u mletačkoj crkvi sv. Sebastijana, gdje je i danas njegova pala bl. Petra Gambacorti, u vodiču iz kraja 18. stoljeća. Forastiero illuminato intorno le cose più rare e curiose antiche e moderne della città di Venezia e dell'isole circonvicine. Venezia 1796. Presso Francesco Tossi, dakle ranije od poznate Moschinieve Guide di Venezia izdane 1815. godine. U tom vodiču ima nekoliko podataka o hrvatskim slikarima u Mlecima, pa ćemo ih ovdje spomenuti, budući da nisu bili spominjani u našoj stručnoj literaturi. Pisac piše da se u sakristiji crkve S. Geremia nalazi pala Schiavonea (str. 177—178), da u crkvi S. Apolinara rečenoj S. Aponale ima mnogo slika Andrija Schiavonea (str. 197), da u crkvi Carmine ima također slika Andrije Schiavonea, a zatim nastavlja: « . . . e del Tintoretto; di cui vi ha una tela colla Circoncisione di Nostro, nella quale ha talmente imitato la mano di Andrea Schiavone, che da molti viene creduta dello stesso Schiavone» (str. 229). U opisu crkve Santo Spirito piše: »Niccolo Dall'Arca Schiavone lavorò il Presepio in terracotta di mezzo rilievo colorito» (str. 280), što je vjerojatno preuzeo iz Sansovinove knjige *Venetia citta nobilissima et singolare descritta in XIII libri* izdane 1581. godine. U opisu crkve sv. Nikole upozorava, da zaslužuju pažnju slike Andrije Schiavone (str. 235), koje spominje i u crkvi Karmelićanki posvećenoj sv. Terezi (str. 236). U crkvi S. Maria Maggiore spominje slike Matije Pončuna (str. 237), o kojemu inače piše na str. 280. Iako svi ti podaci nisu točni, ipak mogu pridonijeti istraživanju djela naših starih majstora, a svakako svjedoče o njihovoj popularnosti u 18. stoljeću.

karstva ranog 18. stoljeća. Ali još uvijek se ne zna njegov zavičaj³ ni sva njegova djela, nije otkrivena ni njegova lična veza s domovinom, iako su tragovi te očite povezanosti odavna uočeni.

Pored njegova prezimena i u njegovu umjetničkom izrazu ima nemira koji očituje njegovo južnjačko, dalmatinsko podrijetlo jednako onako, kao što se ono otkriva u djelima mnogih naših Schiavona počevši od Nikole dell'Arca, kojemu također još ne znamo zavičaj. Poznati talijanski povjesničar umjetnosti Giuseppe Fiocco⁴ je stoga i istakao, da Benković »ima u svojoj katkad uzrujanoj snazi patos, koji se primjećuje u djelima Jurja Dalmatinca, a zatim Meštrovića, temperament, koji je tipično jadranski«.

U prilog te povezanosti Benkovića s našim krajem govori i činjenica, što on nikada nije mijenjao svoje hrvatsko prezime, iako mu ga i ličnosti s kojima je bio prisno povezan čak i u službenim pismima iskrivljivahu. Bit će da je, iako življavaše u tuđini, zadržao slavenski oblik i dočetak svog prezimena vjerojatno zato, što bijaše svijestan, da je potomak stare plemićke obitelji, koja je bila poznata i imućna.

Iskrivljivanje njegova prezimena u samom užem krugu njegovih poznanika,⁵ dok je još živio, a i malo poslije smrti, opravdava donekle i čini shvatljivim latiniziranje i talijaniziranje prezimena mnogih istaknutih hrvatskih umjetnika, koji su od kraja 13. do 18. stoljeća djelovali u tuđini, ponajviše u Italiji, gdje su, i pored velikog broja tamošnjih umjetnika, uspjeli da se pročuju i zarađuju, iako će neki od njih biti doživjeli u suparničkom krugu zavidnih drugova iste teškoće i spletke, koje je prebrodio i Benković, osvrnuvši se ponosno na njih u svom pismu iz Beča mletačkoj slikarici Rozalbi Carrieri: »Želim svačiju čast mletačkim slikarima, premda oni nastoje, da me onemoguće

³ R. Pallucchini najprije koleba u određivanju slikareva zavičaja (il luogo è tuttora controverso tra Sebenico e Ragusa), ali u istoj studiji konačno ipak zaključuje, da je Benković samo porijeklom iz Dalmacije, a rođen u Mlecima Rim 1942.

⁴ Propagandistički zbornik talijanske Akademije »Italia e Croazia«, str. 308. (. . . il Dalmata, certo veneziano di nascita«). Profillo di Federico Bencovich Critica d'Arte V. br. 5, str. 206, 218. Firenze 1936. Ta tvrdnja nije, međutim, ničim dokazana, a pisac je samo osniva na bilješci arhitekta Selve, na pisanju Zanija i De Bonija, Contributo alla biografia di Federico Bencovich. Atti dell'Istituto Veneto di scienza, lettere ed arti XCIII/II, str. 1492, 1501. Venezia 1934. Njihovo pisanje, međutim, nije pouzdano, jer slikarev suvremenik Mariette jasno piše, da je Federika njegov rođak Kajetan doveo u Mletke («. . . chi le tira de son pays, et qui le fit venir à Venice dans le dessein d'en faire un peintre . . .»). Treba istaći da Francesco Bartoli (Notizia delle pitture, sculture ed architetture di tutte le piu rinomate città d'Italia. Venezia 1776), koji je bio slikarev suvremenik i koji ga je vjerojatno poznao, zove Benkovića »Dalmatino«, da se umjetnik potpisivao »Schiavon«, a F. Basan piše za njega 1775. godine čak »quoique Hongrois, sejourna longtemps a Venise« (L. Donati, Ancora di Federico Bencovich. Archivio storico per la Dalmazia str. 529. Rim veljača 1930). A. Bartsch ga zove 1794. godine »Bencovich Sclavonien« (L. Donati ibid. str. 529).

⁵ Pored iskrivljenih oblika njegova imena, koje navodi Pallucchini o. c. (Contributo . . . str. 1501) nailazi se još i na ove: Brancovich, Benkowik, Bev-douihc.

klevetanjem (iako mi je to čast na ovoj udaljenosti), da bi se uklonila kao nedostojna jedina moja djela izložena u javnosti, u crkvama sv. Sebastijana i (sv. Marije) alla Fava. Svijet je odučeo zao, a tuži se na česte oružane sukobe i na rat. Ali radije nemojmo govoriti o tom najgorem zlu . . .⁶

Benkovići su stara plemićka obitelj s otoka Hvara i Brača. Na Hvaru se nalaze odmah na početku 16. stoljeća. Tu prijateljuju sa plemićima i istaknutim građanima, pa pjesnik Hanibal Lucić i plemić Paladini kumuju na krštenju Jerolimi, kćerci Frana i Marije Benkovića, u svibnju 1518. godine.⁷ Naslovljuju ih sa dominus, a Antuna i spectabilis dominus.⁸ U 16. stoljeću u Hvaru se spominje Frano, Antun, Ivan, Jerolim i ostali iz njegova roda.⁹ Već se godine 1553. ubrajaju među plemiće,¹⁰ a tu ih još spominje i pjesnik Jerolim Kavanjin, i to u prvim godinama 18. stoljeća, kada je spjevao svoj opširni spjev, pun dragocjenih, ali još dovoljno neiskorištenih podataka za ono doba.¹¹

U 16. stoljeću spominju se Benkovići na Braču. Tu se između »defensores et agentes communitatis Bracliae« nalazi 1567. godine Matij Benković.¹² Godine 1574. spominju se među bračkim pučanima,¹³ a zatim 1589. godine kao vlasnici pašnjaka.¹⁴ Oko sredine 17. stoljeća nalaze se u središnjem bračkom mjestu Nerežišćima¹⁵ i u popisu bračkog plemstva, i to kao Benkovići alias Baloi,¹⁶ i u otočnim maticama od početka 18. do prvih godina 19. stoljeća.¹⁷

Sa Brača ili sa Hvara ta se obitelj preselila u obližnji Omiš, gdje ih ranije nije bilo.¹⁸ U popisima omiškog pučanstva, koji su po nalogu

⁶ R. Pallucchini *Contributo* . . . str. 1507.

⁷ 1518. die XV maji Nicholaus Angeli baptisavi Jeroniman filiam Francisci Bencovich et eius uxoris Marie. Hi fuerunt conpatres dominus Franciscus de Paladinis, dominus Anibal Lucius . . . Knjiga krštenih iz 16. stoljeća, I str. 183. Arhiv župnog ureda u Hvaru.

⁸ Die ultimo mensis maji 1528. Ego presbyter Thomas Gazarus baptisavi Catherinam filiam domini Antonij Bencovich et eius uxoris domine Lucrecie . . . Knjiga krštenih XVI. stoljeća I, str. 15'. Arhiv župnog ureda u Hvaru.

Die XX octobris 1554. Ego presbyter Franciscus Promasceus archipresbyter et vicarius generalis pharensis baptisavi Caterinam filiam domini Johann's Bencovich et eius consortis domine Jacobine . . . ibid str. 28'.

1574 . . . Domina Lucretia uxor quondam spectabilis domini Antonij Bencovich . . . ibid. str. 274'.

⁹ Ibid. str. 52, 78', 159, 185, 261'.

¹⁰ S. Ljubić, *Commissiones et relationes venetae* I, str. 221. Zagreb 1876.

¹¹ J. Kavanjin, *Bogatstvo i uboštvo*, str. 137. Zagreb 1913.

¹² K. Kadlec, *Statut i reformacije otoka Brača*, str. 306. Zagreb 1926.

¹³ A. Jutrović, *Naselja i porijeklo stanovništva na otoku Braču*. Zbornik za narodne običaje Južnih Slavena 34, str. 25. Zagreb 1950.

¹⁴ Ibid. str. 37.

¹⁵ Ibid. str. 27.

¹⁶ Ibid. str. 45, 141. A. Cicarelli, *Osservazioni sull' isola Brazza*. II, str. 245. Venezia 1802.

¹⁷ Jutrović o. c.

¹⁸ F. Heyer von Rosenfeld, *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*, str. VI. Nürnberg 1873.

mletačke vlasti izvršili 1733. godine,¹⁹ dakle ranije od Federikova rođenja, a zatim 1734. i 1735. godine,²⁰ dakle baš kad je on rođen, i zatim redom od 1740. do 1743.²¹ nikad nisu spomenuti Benkovići ni u gradu ni u pregrađu.

Jednako tako, čini se, da ih u to doba, nema ni u gradu Hvaru, jer se ne spominju u Matici rođenih 1695.—1787. g.

Čini se dakle prema tome, da slikar nije rođen ni u Hvaru ni u Omišu.

Prvi Benković, koji se sreća u Omišu, jest dr. Josip, Leopoldov sin, koji je tu od 1749. do kraja stoljeća bio gradski liječnik.²² Bio je ugledan, pa je često kumovao pri vjenčanjima.²³ Imao je sinove Leopolda²⁴ i Gajetana, kojeg ćemo još spominjati i kćerke: Korneliju udatu 1784. za Ivana člana istaknute omiške obitelji Frančeski i Mariju Terezu udatu 1794. godine za hvarskog plemića Frana Vicka Nika Kandida.²⁵ Josip je vjerojatno sin Leopolda Benkovića, koji je bio zapovjednik mletačkog vojničkog odreda sastavljenog od preko četrdesetak Talijana na tvrđavi u Zadvarju 1733.²⁶ i 1736. godine.²⁷ Ta tvrđavica je bila smještena u omiškoj okolici i mletački knez u Omišu je upravljao njenom posadom, koja je imala dužnost braniti taj kraj od turskih upada. Leopold je vjerojatno prvi od Benkovića, koji je dolazio u dodir s Omišom, ali, čini se, ne bijaše se tu uselio. U omiškim

¹⁹ Omiški spisi, svezak 69 (1732—1737). Državni arhiv u Zadru. Omiš je tada brojio 663 stanovnika.

²⁰ Omiški spisi, sv. 69. Godine 1734. Omiš je imao 615 stanovnika, a iduće godine 661.

²¹ Omiški spisi, sv. 57. Iz tih popisa se vidi, da je Omiš brojio 1740. godine 708 stanovnika; 1741. godine 729; 1742. godine 709, a 1743. godine 665 stanovnika skupa sa mletačkim činovništvom i franjevcima samostana sv. Marije na Skalici, koji je brojio oko tridesetak redovnika.

²² Omiški spisi, sv. 81, sveščić Mandati primo.

19. listopada 1749. Dr. Iseppo Bencovich medico fisico di questa città . . .

²³ 1. veljače 1749. Illustrissimo signor Dr. Giuseppe Bencovich . . .

4. veljače 1788. . . . Domino Doctore Josepho Bencovich medico fisico quondam Domini Leopoldi. Knjiga vjenčanih 1675—1826 omiške župe. Državni arhiv u Zadru sv. 148/MGL.

²⁴ Knjiga vjenčanih 1675.—1826. omiške župe, 8. veljače 1783. Leopold, sin doktora Josipa Benkovića, spominje se kao kum.

²⁵ Ibid. To ime nas podsjeća na poznatog arhitekta Nikolu Kandida iz 17. stoljeća, koji se istakao kao vojni graditelj u Madžarskoj i u Mlecima, a koji bijaše porijeklom iz Hvara. C. Fisković, Ignjac Macanović i njegov krug. Prilozi za povijest umjetnosti u Dalmaciji 9. Split 1955.

²⁶ Illustrissimo et eccellentissimo signor proveditor d'Almissa Lunardo Bembo . . . per dar la muta à quello della compagnia Sergente Maggiore Leopoldo Bencovich che s'attrova all'obbedienza di Vostra Eccellenza.

Spalato 10 luglio 1733

Antonio Priuli conte e capitano

Omiški spisi, sv. 70. O tom odredu vidi i sv. 69 (1732—1737), spis Copia di rollo de fanti italiani della compagnia di Sergente Maggiore Leopoldo Bencovich. 1736. a di 30 novembre.

²⁷ Pisma generalnog providura Daniela Dolfiga 30. studenoga i 20. prosinca 1736. omiškom prokuratoru Corneru. Omiški spisi, sv. 71.

maticama sretaju se Benkovići od 1761. godine,²⁸ a uz njihova imena često je zabilježen naslov »nobil signor«.

Sve te nove arhivske podatke spomenusmo samo zbog toga, da bismo pridonijeli rješavanju pitanja slikareva roda i zavičaja, pa nam se zbog toga čini važnim, bar dok se to ne riješi, navesti još jedan, koji potvrđuje slikarevo srodstvo s omiškim Benkovićima.

U svom spontanom crtežu »Gospa se prikazuje sv. Frani« u bečkoj Albertini slikar se potpisao »Federichetti da Verona«.

Pallucchini se pred dvadesetak godina zapitao nad tim nije li možda sam slikar tim odgovorio na nerazjašnjeno pitanje o svom zavičaju, ili je pak to jednostavna oznaka, da je on crtao svoj crtež za vrijeme nekog svog boravka u Veroni.²⁹ Možda će odgovoru na to pitanje služiti i ovaj sitni podatak. Godine 1754., dakle po prilici godinu dana poslije slikareve smrti, živjela je u Omišu Marija Tereza Garzoni udovica nekog Benkovića (Maria Teresa Garzoni vedova Bencovich), koja je imenovala za svog zastupnika Alfonsa Benagliu iz Verone, da joj tamo pridigne svotu od stotinu i pedeset dukata njene nasljedne glavnice.³⁰ Čini se dakle, da je ona bila Veronežanka, a u Veroni je

²⁸ 29. ožujka 1761. krštena je Marija Tereza, kći doktora Josipa Benkovića. Knjiga rođenih 1760.—1824. Arhiv Matica općinskog odbora u Omišu.

²⁹ R. Pallucchini *Contributo* . . . str. 1492.

³⁰ In Christi nomine Amen. Anno della Sua Santissima Natività 1754. Indictione secunda, giorno di venerdì 25 del mese di luglio fatto in Almissa nella casa solita di abitazione della signora costitutrice infrascritta ove intervenendo il spetabil signor Giovanni Antonio Billicich giudice di questa spetabile comunità tolto in luoco d'essaminatore e delli reverendi signor dr. Antonio Tomadelli et Alfier Simon Besina testimonii noti chiamati et pregati etc.

Dove personalmente costituita l'illustrissima signora Maria Teresa Garzoni vedova Bencovich abitante in questa città, la quale volontariamente con questo et ogn'altro miglior modo che può hà fatto, creato, elletto e solenemente istituito in suo vero leggitimo et indubitato procuratore, nuncio e comesso l'illustrissimo signor Alfonso Benaglia Benalio comorante nella città di Verona absente mà come se fosse presente e tal carico accettante e ricevente verso il quale imparfisse piena omnimoda facultà di poter in nomine e per ragione della signora costitutrice sudetta levar il capitale livellario spetante ad essa in summa di ducati cento e cinquanta, che con l'altra mettà spettante all'illustrissima signora Metilde Garzoni Castelli sorella d'essa signora costitutrice forma la summa di ducati trecento da 36/4, livellati alla persona dell'illustrissimo (neispisano) Tocolo abitante in detta città de Verona a ragione di sei per cento giusto le leggi, impartendo facultà all' sudetto signor Benalio di levar oltre il capitale suaccenato anco li pro, se però la sudetta signora costitutrice venisse ad'essere creditrice, non intendo abbia per parte d'essa più a sussistere il livello stesso.

E siccome aveva la signora costitutrice elletto con altra procura l'illustrissimo signor Antonio Menegati abitante in detta città perche avesse afarle la scossione delli prò annualmente correwane sopra il capitale sudetto con la presente annulla la stessa, eleva al sudetto signor Menegati la facultà avendo concesso e trasferito in virtù della procura stessa a nome d'essa costitutrice anzi ch'essendo il sudetto signor Menegati in resto delle scossioni fatte delli sei per cento degl'anni passati sopra il capitale delli ducati cento e cinquanta a ragione di ducati nove all'anno che da lui havendo scosso non hà corrisposto alla signora costitutrice per il corso d'anni 14, dà, cede et impartisse ampla facultà all'oltrescritto signor Benaglia di poter in nome d'essa signora costitutrice astringer, convenir et obligar il signor Menegati all'esborso delli ducati cento vinti sei . . .

Akti Omiškog arhiva, sv. 82, sveščić »Documenti«, str. 10,

živjela i njena sestra Matilda Garzoni Castelli. Benkovići su dakle imali veze sa Veronom. Tu su hrvatske konjaničke čete imale u 18. st. svoje sjedište (Compagnia de Croatti a cavallo, Regimento della cavalleria croata). Kao zapovjednici tih četa u mletačkoj službi spominju se pukovnici Frane Carrara i Alvisè Dinfiko. Tu je započela 1729. g. i tragedija fra Filipa Grabovca, dušobrižnika tih odreda.^{30a} Možda je dakle neki Benković, pa i sam sergente maggiore Leopold bio u to vrijeme tamo i odatle sa svojim odredom došao u Zadvarje kraj Omiša.

Da je omiška, a tim i veroneška grana Benkovića sigurno u rodu sa slikarom, vidi se najbolje i po tome, što je Ivan Kukuljević, zaslužni osnivač povijesti hrvatske, a i jugoslavenske umjetnosti, na svom korisnom putu kroz Dalmaciju, skupljajući podatke za svoj »Slovník umjetnikah jugoslavenskih« u jeseni 1854. godine kod Jerolima Benkovića u Omišu našao dva slikareva portreta, uljeni na platnu i bakrenu pločicu za bakrorez,³¹ i izvornik, kojim je knez Karlo Fridrik Schönborn, biskup Bambergā i Würzburga i državni podsekretar Karla VI. imenovao 30. kolovoza 1733. godine Federika svojim dvorskim slikarom,³² zatim tri pločice za bakroreze sa glavama mladića u predjelu a »u okviru muzikalnih emblemah« sa potpisom C. B. J. S. i C. B. — J.³³

Pronašavši ove umjetnine i imenovanje Federika dvorskim slikarom kod Jerolima Benkovića u Omišu, Kukuljević nije mogao a da ne pretpostavi, da je ta obitelj u vezi sa slikarom. I doista portreti, a osobito lično i izvorno slikarevo imenovanje, nisu mogli slučajno zabasati u Omiš, i to baš kod Benkovića.

Budući da je F. Tschischka pogrešno pisao,³⁴ da je Benković rođen u Šibeniku, a R. Pallucchini s tim povezivao nalazak njegova auto-

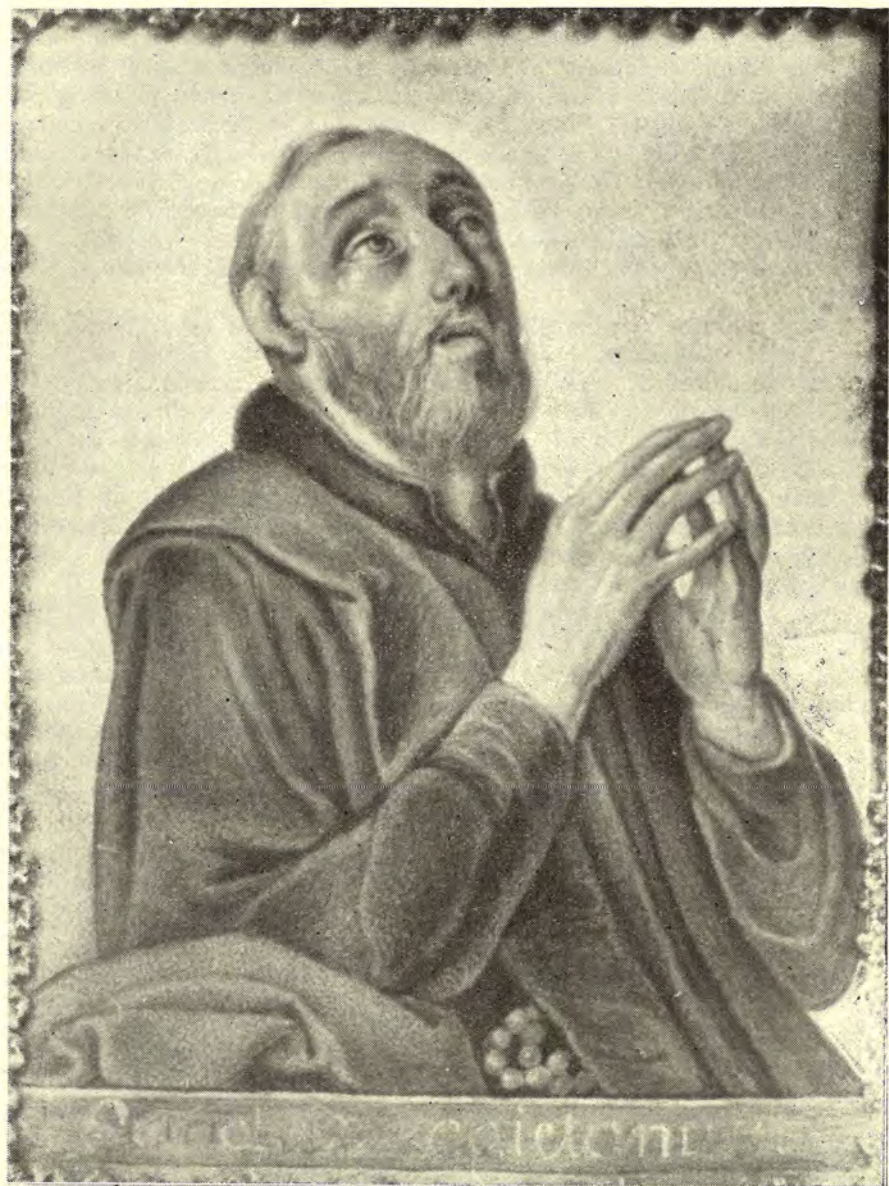
^{30a} K. Eterović, Fra Filip Grabovac, Split 1927.

³¹ Izvještaj o putovanju po Dalmaciji u jeseni 1854., str. 15, Zagreb 1855. Slovník umjetnikah jugoslavenskih, str. 24—28.

³² R. Pallucchini je našao u bamberskom arhivu koncept toga dokumenta. Contributo . . . str. 497, 1507. Kukuljević ga je objelodanio u konačnom obliku. Slovník . . . str. 25.

³³ Kukuljević je kratice C. B. čitao Cavaliere Bencovich, prepostavljajući po tome, da je on bio vitez. Međutim, nije isključeno, da je to monogram muzičara Kajetana Benkovića, (Caietano Bencovich) stim više, što su tu bile prikazane muzikalije i što je Kajetan bio »grand amateur de tableaux« (Mariette).

³⁴ Kunst und Alterthum in der österreichischen Kaiserthume, str. 336. 1836. Pallucchini Contributo . . . str. 1492. Treba upozoriti, da otvoreni položaj i vitki prsti mršave slikareve ruke ovog autoportreta naliče na nervozne ruke njegovih svetaca, sam položaj i plašt, kojim je ogrnut njegov lik, slično je ukomponiran u sliku kao i na Benkovićeve portretu erudita Apostola Zena (1668—1750), koji nam je poznat samo po bakrorezu Zucchija. Po naslovu na tom bakrorezu nije samo Kukuljević (Slovník str. 27) već i Mayer-Lucke-Tschudi (Allgemeines Künstler-Lexicon III srt. 503, Leipzig 1885) proglasio pogrešno Zena svecem. Spominju se dva Zuchijeva bakroreza Zenova portreta, jedan u firentinskoj Galleria degli Uffizi (L. Donati, o. c.) i drugi u državnom kabinetu u Dresdenu (I. Benković, Slikar i bakrorezac Federico Bencovich (Benković) posljednji Schiavone. Novosti, Zagreb 12. siječnja 1930). Ranije od L. Donatija i I. Benkovića objeloda-

F. Benković: Sveti Gajetan

portreta, baš u tom gradu i držao da je to važno za utvrđivanje slika-
reva zavičaja, treba napomenuti, da je Benkovićev autoportret sas-
ma slučajno dospio u Šibenik. To je baš onaj autoportret, koji je našao
Kukuljević u Omišu i koji je zatim prešao u vlasništvo omiškog ple-
mića Petra Karalipeo,³⁵ i to kao naslijeđe njegove žene Emilije rođene
Benković. Od nje ga je naslijedila njihova kćerka Anunzija udata
Bumber, koja se iz Omiša preselila u Šibenik, gdje i sada živi. Od
nje je autoportret kupio 1925. godine ljubljanski odvjetnik i istraživa-
lac Federikovih djela dr. Ivo Benković,³⁶ koji ga je dao popraviti. Ne
može se dakle prema tome pretpostavljati da se slikar rodio u Šibe-
niku.

Ivan Kukuljević nije opazio kod obitelji Benkovića u Omišu mini-
jaturu, grb naslikan na pergameni i bjelokosni križ, koji bi mogli biti
u vezi sa slikarom. Njih sada posjeduje prof. Klement Benković u
Imotskom. On je sin Kamila Benkovića, čiji se otac Pavao uselio u
Imotski, budući da se bio oženio Ružom iz imočanske obitelji Vuče-
milovića, koja mu je donijela mnogo posjeda, od kojih se imanje na
Prološcu i danas zove Benkovac. Tako se jedna grana obitelji Benko-
vića iselila u Imotski iz Omiša, gdje je još zadržala dio svoje velike
kuće sred građića. Druge grane su se također raselile diljem Dalma-
cije i danas ih više u Omišu nema.

Pavao Benković prenio je dakle u Imotski i tri obiteljske uspomene,
koje se ovdje objelodanjuju.

Najzanimljivija je minijatura, koja prikazuje sv. Gajetana u pre-
danoj molitvi (sl. 1). Mršavi starac u širokoj svećeničkoj odjeći prosi-
jede brade i kose, sklopio je koščate ruke vitkih prstiju i pouzdano uz-
dignuo plave nešto zakrvavljene oči k nebu kao pred viđenjem. Te
drhtave ruke, kojima se samo vršci prstiju dodiruju, naliče na produ-

nio je ovaj bakrorez vrlo smanjeno i loše P. Molmenti u svojoj *Storia di Venezia nella vita privata* III str. 79, Bergamo 1926, ne navodeći, gdje se nalazi. Jedan primjerak tog bakroreza našao sam i otkupio preklanske godine u jednoj anti-
kvarnici u Dubrovniku. To je, čini se, treći ili četvrti dosada poznati otisak.

³⁵ Tu ga je 1920. godine vidio profesor Petar Kolendić. On je u primjerku Ku-
kuljevićeva »Slovnika jugoslavenskih umjetnika« u knjižnici Arheološkog muzeja
u Splitu uz odnosni tekst zabilježio »Sad (1920) u conte Piera Caralipeo«, Kara-
lipo je stara omiška obitelj, koja se u početku 17. stoljeća zvala i Derenić (27.
novembra 1649 signor Nicolo Derenich alias Caralipo (Knjiga Matice u
Omišu 1615.—1674. Državni arhiv u Zadru sv. 147/MGL). Petar Karalipo je goso-
ljubivo primio u Omišu Fortisa (A. Fortis, *Viaggio in Dalmazia* II, str. 98, Vene-
zia 1774). J. Tomasović u svom vodiču »Omiš«, tiskanom 1932. godine, spominje,
da je obitelj Karalipo imala vrijednih slika. Vidi o toj obitelji i V. Dujšin, *Zbor-
nik plemstva u Hrvatskoj* . . . I, str. 168, Zagreb 1938.

³⁶ A. Dudan u svojoj propagandističkoj knjizi *La Dalmazia nell'arte italiana*,
str. 452, pogrešno tvrdi i nepravedno okrivljuje Kukuljevića: »due ritratti furono
con male arti sottratti dal Kukuljevich e dal Gliubich alla famiglia Bencovich ed
ora si trovano a Zagabria«, jer je jedan portret, kako se vidi, bio ostao u Omišu,
što uostalom Kukuljević i piše, a bakrenu mu je pločicu dao Jerolim Benković,
i po njemu je Anastas Jovanović učinio kamenotisak za Kukuljevićev Slovník.
Nije pak jasno, čemu Dudan spominje i Ljubića, jer on u svom *Dizionario bio-
grafico degli uomini illustri della Dalmazia* izdanom 1856. godine ništa o tom
ne zna, a da je znao, bio bi spomenuo.

Andreas Benzeuch pinx

Andreas et Joseph Schmutzer fecerunt

Sanctus Cajetanus

A. i J. Schmutzer (po F. Benkoviću): Sveti Gajetan

hovljene ruke Benkovićeve bl. Petra Gambacorti u mletačkoj crkvi sv. Sebastijana. U njima se jednako kao i u poluotvorenoj usnici očituje duševna napetost, odlika mnogih Benkovićeve likova. Kolorit Gajetanove puti je nešto tvrd u svojoj smeđoj boji, odjeća mu je sivomodra, a iz nje viri krunica tamnocrvenih zrnaca zadjevena o pojas. Okružuje ga prozirna pozadina rumenih i plavosivkastih svijetlih preljeva, koji se oko njega tanje kao vazdužasti, neodređeni svetokrug, pojačavajući mističnost njegova zanosa.

Minijatura je slikana na tankoj bjelokosnoj pločici veličine 0.1007 × 0.08 m. Na donjem ljubičastom pojasu obrubljenom zlatom ispisan je natpis baroknog kurziva: Sanctus Caietanus. Polulik skoro potpuno naliči na poznati bakrorez, koji su rezali bečki slikari braća Andrija i Josip Schmutzer naznačivši, da su ga izradili prema Benkoviću. Uz donji rub bakroreza urezali su naime: Phedericus Bencovich pinx. Andreas et Joseph Schmuzer sc. Vien. Jedan primjerak tog bakroreza čuvao se donedavna u Johanneumu u Grazu, ali je za vrijeme Drugog svjetskog rata nestao.³⁷ Objelodanili su ga R. Pallucchini i K. Prijatelj,³⁸ ali u manjem formatu, zbog čega se ovdje ponovo donosi prema fotografiji koja se sačuvala u splitskoj galeriji umjetnina. Pallucchini je smatrao, da su braća Schmutzer rezali svoj bakrorez po nekom izgubljenom Benkovićevu crtežu iz kasnijeg doba njegova djelovanja i zaključio,³⁹ da je »divni sveti Gajetan poznat samo po bakrorezu Schmutzerovih u Johanneumu u Grazu« (sl. 2).

Budući da nije dosada poznata Benkovićeve slika ni crtež, po kojima bi bečki slikari rezali svoj bakrorez, postavlja se pitanje, nije li baš ova dosada nepoznata minijatura izvorni slikarev rad, koji su braća Schmutzer kopirali?

Benković, doduše, nije dosada bio poznat kao slikar minijatura, ali Mariette, čije je pisanje o Federiku, prema ranijim, a i najnovijim Palluchinijevim istraživanjima,⁴⁰ čini se, točno, izuzev sumnjivu vijest, da je slikar rođen u Dubrovniku, piše, da je Rozalba Carriera »učila kod njega slikarstvo i slikala nekoliko minijatura po crtežima, koje joj je on davao«. Zanimljivo je ovom prilikom istaći, da je Carriera učila kod još jednog slikara našeg porijekla, kod Ivana Antuna Vukovića Lazzarija.⁴¹ Federiku Benkoviću nije dakle bila nepoznata tehnika mi-

³⁷ Prema ljubaznom saopćenju dr. Hansa Riehla iz Neue Galerie am Landesmuseum Johanneum od 5. srpnja 1955. godine broj GZ 276/VII.—55. Potražio sam bakrorez u grafičkim zbirkama bečke Albertine i Akademije der Bildenen Künste u Beču, ali mi je kustos Albertine dr. Augustin Bartsch 18. srpnja 1955. odgovorio, da ga ni tamo nema. Čini se, da nije bio ni zaveden u grafičkoj zbirci Joanneuma, već da ga je tamo bio donio na ogled i procjenu neki privatnik.

³⁸ Profilo . . . sl. 16. K. Prijatelj, Federiko Benković. Zagreb 1952.

³⁹ Profilo . . . str. 213, 217.

⁴⁰ Nuovo contributo al Bencovich. La critica d'Arte XV str. 114.—115. Firenze, giugno 1938.

⁴¹ G. Fiocco piše, da je A. Lazzari navodno potomak srpske obitelji Vukovića. Thime Becker, Allgemeines Lexicon der Bildenden Künstler. Leipzig 1928. Međutim, možda potječe iz Boke Kotorske, gdje postoji obitelj Lazari.

F. Benković: Sveti Gajetan

nijature. On je pored uljenih slika i kompozicija često izrađivao crteže i skice malog formata, a pokušao je raditi i bakrorez,⁴² pa nije isključeno da je slikao i minijature.

Čistoća izrade ove minijature, njene skladne i svježije boje, razigrani i slobodni crtež plamsavih ruku, oblikovanje očiju i koščatost lica odaju vještu i delikatnu ruku majstora, a ne ukočeni oprez kopiste, te se čini, da ovo nije kopija, već izvorni Benkovićev rad. Naravno, da je to teško utvrditi potpuno sigurno, jer nam uporedba sa ostalim slikarevim djelima ne može mnogo pomoći, budući da preciznost izrade, a i mali format sitnoslikarstva skućuje slobodu majstora poteza, koji se može slobodnije ispoljiti masnom bojom na velikom platnu. Stoga i kod istog majstora postoji razlika u slikanju minijature od slikanja uljenim bojama.

Obožavanje prikazanog sv. Gajetana iz Tiene nije tako često, ali je baš u omiškoj grani Benkovića bilo uobičajeno u toku 18. stoljeća. Poznat nam je, prema već navedenom Marietteovu pisanju, zaslužni Gajetan Benković, Federikov rođak, koji je otkrio darovitost mladog Federika i odveo ga iz zavičaja u Mletke, upisavši ga u školu slikara Karla Cignanija.⁴³ O tom Gajetanu ne znamo dosada ništa, iako ga Mariette zove »glasovitim muzičarom«, kojega je on slušao 1718. godine na jednoj muzičkoj priredbi u bečkom dvoru. On mora da je bio u rodu s omiškim Benkovićima, jer kada se 18. kolovoza 1783. godine rodio već spomenutom Josipu Benkoviću sin u Omišu, on ga je krstio imenom Gajetan. Taj Gajetan se spominje kao plemić u Omišu još i 1806. godine.⁴⁴

Slikar je, možda, izradio minijaturu kao poklon iz zahvalnosti svom rođaku muzičaru Gajetanu, ljubitelju slika i svom pokrovitelju. Obadvojica su živjeli u Austriji. Okvir pak, u koji je smještena minijatura, izraziti je rad austrijskog kasnog baroka. Kruna sa zavjesama u obliku baldakina vrlo je čest motiv iznad slika u Austriji. Minijatura je ušivena u smeđi baršum, izvezen zlatom i srebrnom žicom u barokne reljefne volute i ukrase posute umjetnim biserjem, a uokvirena u pozlaćeni drveni okvir veličine 0.653 m × 0.48 m, bogato izrezbaren u obliku tabernakula iskićenog prozračnim voluticama, lišćem i cvijećem i okrunjenog krunom, sa koje se spuštaju zastorčići bogato nabranih nabora. Izvezeni smeđi baršum i nešto glomazni okvir usklađeni su s minijaturom i vjerojatno da su posebno za nju izrađeni. Po tome se vidi, da su minijaturi pridavali osobitu važnost i cijenili je, ili je pak kao poklon bila bogato uokvirena (sl. 3).

⁴² L. Donati, Federico Bencovich detto »Ferigheto Dalmatino«, Archivio storico per la Dalmazia. Rim prosinca 1927.

⁴³ Contributo . . . str. 1492, 1493.

⁴⁴ Knjiga rođenih 1720—1824. Rukopis u arhivu omiške općine. U listopadu 1806. rođen mu je sin Josip Petar. Ktome treba nadodati, da je u ovoj obitelji bio jedan član, koji se zvao Miroslav (1883—1936), sin Josipov (1840—1914), valjda iz počasti prema slikaru.

Grb obitelji Benkovića

Pallucchini smatra, da je Benković izradio sv. Gajetana u svojoj kasnijoj dobi. Svakako taj rad je morao nastati prije 1739. godine, jer je te godine umro jedan od njenih kopista, Andrija Schmutzer.⁴⁵ Pallucchini je o bakrorezu pisao: »Un disegno del Bencovich purtroppo oggi perduto, rappresentante la mezza figura di San Gaetano, venne incisa dai fratelli Andrea e Giuseppe Schmutzer, e certo doveva appartenere ad un momento più tardo dell'attività dell'artista. La scaltra tecnica dei due Vienesì a tradotto in un preciso equivalente l'ebbrezza dell'estasi del Santo: un fremito continuo disgrega i volumi i frantuma la forma, percorsa com'è da sottili e improvvisi rivoli di luce. La fisionomia spiovente bagnata e picchiettata con certe deformazioni arditissime, attua quel sentimento d'invocazione e di estasi in palpitanti termini figurativi; si dirà troppo goduti, ma certo fra i più liberi del Settecento europeo. Che cosa farà il Maulbertsch se non esarerbare fino alla morbosità la mistica figurativa del Bencovich? Purtroppo il pittore non rimase sempre all'altezza di quella stupenda creazione«,⁴⁶ ali danas, kad vidimo razliku između minijature i bakroreza, čini nam se, da dio tog laskavog suda o Benkovićevu sv. Gajetanu pripada i braći Schmutzer, koji su potencirali duševnu izražajnost tog lika.

Uporedi li se naime minijatura s bakrorezom Schmutzerovih, vidjet će se, da su oni uveličali svečev psihički zanos, unijevši u njegov lik pojačanim suprotnostima svijetla i sjene više duševnog nemira i uzrujanosti. Njihov je svetac mršavi isposnik produljen, a nešto i izobličen u licu. Pojačano i titravo svijetlo kiđa mu obujam, tamna haljina čini se kao da fosforescira, ali ga čini plastičnijim, nego što je na minijaturi. Dubinu prostora pojačava i oblak u desnom uglu i zasjenjeni prostor u lijevom uglu, koji se na minijaturi ne ističe. Ta razlika između minijature i bakroreza nije postignuta samo vještinom bečkih bakrorezaca da jačim životom prožmu lik, već je nastala moćnijim sredstvom, iglom bakroreza, koju lagana i oprezna kičica minijaturiste ne može doseći. Jaču izrazitost oni su postigli zanemariivši i neke podrobnosti u izvedbi odjeće i lica. Obris i nabora i modeliranje lica u minijaturi točnije su izrađeni negoli u bakrorezu, koji je površno obrađen. Inače osim u krunici zadjevenoj o svečevu pojasu većih razlika nema. Pače treba istaknuti, da i stil okruglih, zaobljenih baroknih slova natpisa Sanctus Caietanus sa minijature naliči na one na bakrorezu, što jača našu pretpostavku da su barokoresci kopirali baš ovu minijaturu, a ne neku uljenu sliku. Oni su mogli vidjeti minijaturu u Austriji, gdje je ona bila, kako to već pokazuje njen kičeni drveni okvir.

Slična, iako ne tako jaka, razlika se može primijetiti i kod Benkovićeva »Sv. Frana Paulskog«, i to između crteža u bečkoj Albertini

⁴⁵ L. Donati, Note d'arte, str. 492 (po Naglerovu Künstler-Lexiconu). Archivio storico per la Dalmazia. Rim siječanj 1929. Prema Thime Becker Leksikonu oba brata su umrla 1740. godine.

⁴⁶ Profilo . . . str. 213.

i uljene slike u splitskoj Galeriji umjetnina, ukoliko je ta vlastoručni slikarov rad, u što bi se moglo posumnjati, i Pitterijeva bakroreza.⁴⁷

Ako je dakle minijatura sv. Gajetana vlastoručni Benkovićev rad, onda se ne bi moglo reći, da su braća Schmutzer potpuno točno i vjerno prenijeli umjetnikov način izražavanja, već ga potencirali.

Svakako minijatura potvrđuje, jednako kao dokumenat, autoportret i bakrene pločice, koje je našao Kukuljević, i slika sv. Franje Paulskog,⁴⁸ da je slikar bio u bliskim rodbinskim vezama s omiškim

⁴⁷ A. Uvodić »Jedna nepoznata uljena slika Federika Benkovića« *Jadranski dnevnik*, Split 28. ožujka 1935. K. Prijatelj (o. c. str. 18) je također smatra vlastoručnim Benkovićevim radom, Pallucchini se ustručava sa sigurnošću utvrditi, da je to Benkovićev rad s obzirom na stanje sačuvanosti te slike (*Pitture veneziane del Settecento in Dalmazia. Le tre Venezie XIX* str. 55. Venezia luglio-dicembre 1944), koja je iz Tartagline zbirke prešla u vlasnost splitske Galerije umjetnina. Ta slika doista nema onu kolorističnu vrsnoću, koju joj pridaje K. Prijatelj, a pored toga je jako i nesporno restaurirana osobito u okrajcima, tako da se ne primjećuju nabori odjeće pri rubovima, zrake svjetla, natpis CHARITAS (zbog čega su Uvodić i R. Warnier, [*Sur quelques albums des maitres yougoslaves en-ciens et modernes. La Revue de l'art LXVIII* str. str. 91.] smatrali, da je to redovnik) i zrnca krunice kraj knjiže, što se sve vidi na Pitterijevu bakrorezu te slike, od kojih se jedan primjerak čuva u splitskoj Galeriji umjetnina.

Obratno od »Sv. Franje Paulskog slika sv. Alojzija u splitskoj zbirci dra. Miljenka Strmića pokazuje sve odlike majstora. Pallucchini se, doduše, usteže da i ovu sliku pripíše sa sigurnošću Benkoviću, kao i ostale dvije u Splitu radi njihove loše sačuvanosti («però non son riuscito a stabilire con certezza se siano autografe, dato il loro stato di conservazione»), iako je slika relativno dobro sačuvana. S obzirom na atribuciju smatram, da se može prihvatiti mišljenje Giuseppa Fiocca, koje od riječi do riječi prepisujem iz njegova vlastoručnog zapisa na fotografiji ove slike u Strmićevoj zbirci: »Molto significativa è questa rappresentazione di S. Luigi, certo dovuta a Federico Bencovich detto il Federighetto, che ci rivela appieno il suo fare affine al Piazzetta, ma più nervoso, e più mistico. C'è infatti nell'assorta testa del Gonzaga un allungamento degno del Greco, e un certo volumetrisimo che ricorda l' *Sacrificio d'Ifigenia di Pommersfelden* — Nervosità che accentua anche le mani raffinate del Santo e il Crocifisso che si porta alle labbra. Grande mondo entro piccola tela di cen. 37 × 31. 19. IV. 1941.«

Treba upozoriti, da raspeti Krist na križu u svečevoi ruci naliči na onoga, koji drži Benkovićev sv. Frano u mletačkoj pinakoteci Querini—Stampalia (v. sl. 7 u Palluchinijevu Profilu . . .). K. Prijatelj s pravom smatra, da sličnu sliku sv. Alojzija Gonzage, koja je iz Tartagline zbirke, gdje ju je 1944. zatekao Pallucchini, prešla u vlasnost splitske Galerije umjetnina, ne treba pripisati Benkoviću. Čini se pače, da je to kopija manje spomenute slike u Strmićevoj zbirci, što će se moći utvrditi, kada se slika očisti od nesprenih namaza loše restauracije. U nekim pojedinostima slike se međusobno razlikuju. Sv. Alojzije u Galeriji ima vrpču uvezanu u čvor pod vratom i čipke oko rukava albe, kojih nema na slici Strmićeve zbirke; oblikovanje albe na slici splitske Galerije je neizrazito, tako da košulja izgleda naduvena, pa skriva strukturu svečeva tijela; svjetlo je na toj slici ublaženo i nema onih tipičnih Benkovićevih suprotnosti sa tamnijim dijelovima, preljevi boja nisu tako bogati kao na Strmićevu sv. Alojziju.

⁴⁸ K. Prijatelj piše, da je i ta slika splitske Galerije umjetnina, nekoć u zbirci dra. Iva Tartaglie, također iz Omiša. O. c. str. 18. On će doskora objelodaniti sliku »Sveta obitelj sa sv. Antunom«, za koju pretpostavlja da je Benkovićeva, a koja je također dospjela u splitsku Galeriju umjetnina iz Omiša.

Benkovićima. Mašićeva pretpostavka, da je slikar iz Istre ili Gorice, koja inače nije bila dovoljno obrazložena, ne može se zbog toga održati.⁴⁹

Spomenuto je, da Benkovićeva obitelj pripada bračkom ili hvarskom plemstvu. Obiteljski grb, koji inače dosada nije poznat, sačuvan je naslikan na listu pergamene veličine 0.23×0.165 m također kod profesora Klementa Benkovića u Imotskom. Na stražnjoj strani grba napisan je rukopisom prošlog stoljeća: *Stemma della familia Bencovich nobile della città Lesina, Almissa e dell'isola Brazza 1555*. Na pozadini modrog polja propinju se u grbu sučelice dva lava uzdižući se na jednoj nozi iznad hrapava tla. Snažne životinje drže prednjim

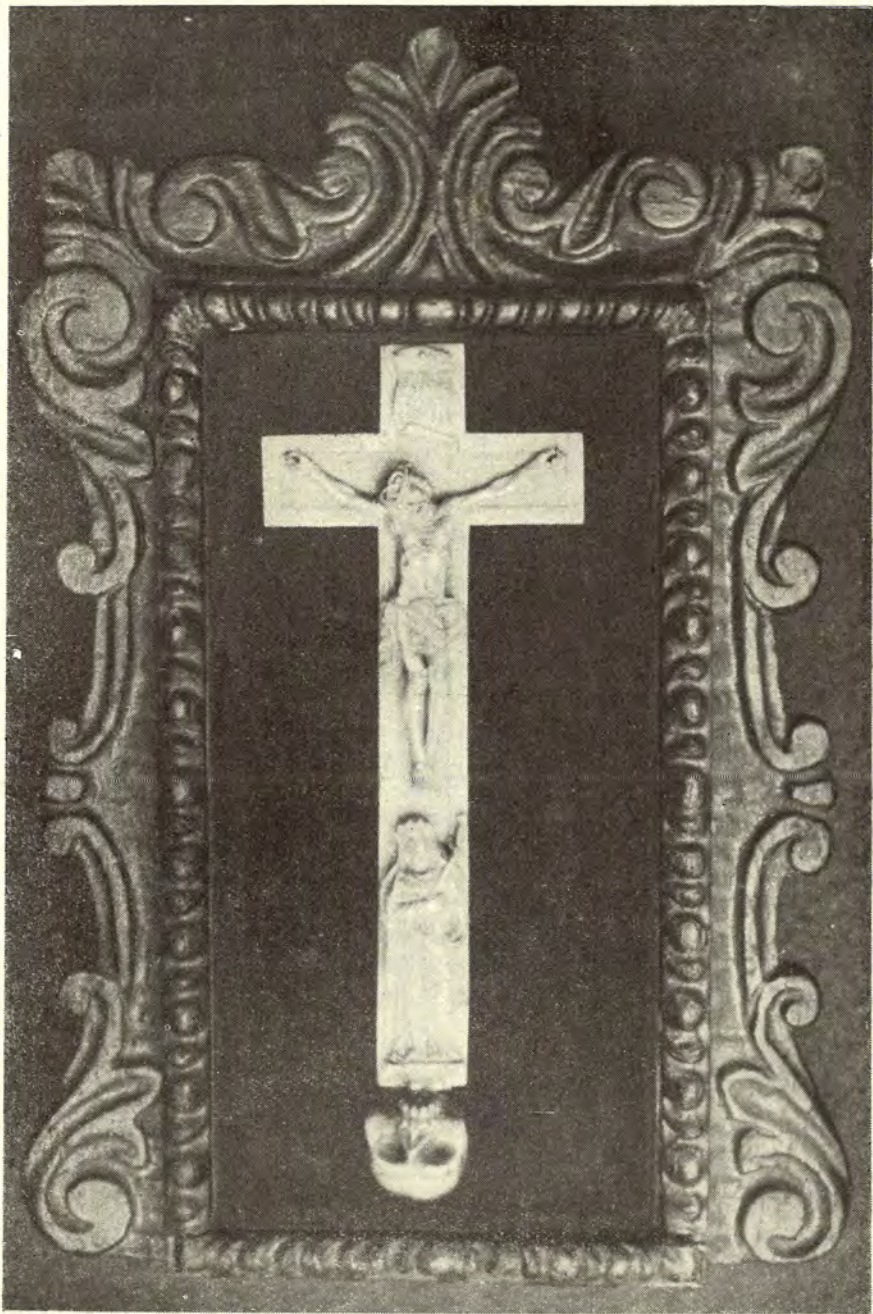
Grb Benkovića u Hvarskom grbovniku

nogama dva okomita mača, na kojima je nabodena po jedna kruna.⁵⁰ Štit je okrunjen krunom sa pet šiljaka, a okružen i iskićen baroknim volutama i rokoko školjkom u žutim, crvenim i plavim bojama. Po vitkim ukrasima, po školjci, cvijeću i stiliziranom lišću okvira grb se može datirati baš u slikarevo doba, u 18. stoljeće (sl. 4). Prema kruni se može zaključiti, da je Benkovićeva obitelj nosila naziv conte. Takav grb nije poznat u grboslovlju dalmatinskog plemstva.⁵¹ Sličan mu je

⁴⁹ V. Mašić, O porijetlu slikara Federica Bencovicha. *Novosti*, Zagreb 29. siječnja 1930.

⁵⁰ Novija kopija tog grba nalazi se kod nasljednika Frane Benkovića s istim natpisom.

⁵¹ F. Hayer von Rosenfeld o. c.

Barokni križ iz obitelji Benkovića

tek grb izumrlih hvarskih obitelji Benkovića, (sl. 5) Lukojevića i Spinnettija, sa tom razlikom, što se na grbu tih obitelji propinje samo jedan lav sa mačem bez krune. Ta sličnost ne će biti slučajna, jer su Lukojevići i Spinnetti bili u rodu sa tamošnjim Benkovićima.⁵² Grb Lukojevića i Benkovića je sačuvan i u jednom rukopisnom grbovniku plemića, nađenom nedavno u arhivu franjevačkog samostana u Hvaru.⁵³ Prema tome se čini da su hvarski i omiški Benkovići dvije grane istog roda.

Sudeći po grbu, a i inače, ti Benkovići nemaju bliskih veza s onim Benkovićima iz sjeverne Dalmacije, jer je njihov grb drugačiji.⁵⁴ Pretpostavka, da je slikar član te obitelji i prema tome, da je rođen u okolici Zadra, ne može se stoga održati.⁵⁵

Još se jedna umjetnina čuva u obitelji Benkovića u Imotskom, to je bjelokosni moćnik u obliku raspela veličine 0.184×0.08 m. Na prednjoj strani (sl. 6) mu je raspeti Krist ovit o boku tkaninom baroknih nabora, ispod kojega je na lisnatoj konzolici Marija u bolnom stavu oplakivanja sa mačem, koji joj probada srce. Na stražnjoj strani križa su reljefno izrezani predmeti Kristove muke. Ta strana se rastvara i u šupljini križa su poredani sitni komadići »svetačkih« moći u ukrasima izvezenim zlatnom žicom i posuti biserjem. Na listićima su ispisana imena svetaca pojedine čestice: Bartholomaei, Christine V., S. Cruois, S. Franc. Rom.: S. Colmani M., S. Dionysi M., S. Rochus; S. Ursule v., S. Sophia, S. Clementis M., S. Anastasi M., S. Hilarius M., S. Cathar. d. B., S. Pii V., S. Barbarae, Innocent XI, S. Catharine. Podno križa je Adamova lubanja.

Mater dolorosa s mačem u srcu postavljena uspravno podno raspelog sina tipični motiv austrijskih baroknih raspela 18. stoljeća. Vidi se na velikom raspelu Pavla Mödlhamera u Köstendorfu izrađenom oko 1727. godine i Sebastijana Eberla u Talgau izrezanom oko 1755.⁵⁶ godine i na malim križevima iz tog vremena.⁵⁷ Žalosna Marija u sličnom stavu uz križ, ali bez mača, vidi se inače na mnogim spomenicima austrijskog baroka iz prve polovice 18. stoljeća.⁵⁸ Prema tome bit će i ovo bjelokosno raspelo obitelji Benkovića podrijetlom iz Austrije. Dobri poznavaoци austrijske barokne umjetnosti O. Demus, W. Frödl i dr. Woisetschläger, smatraju, da bi sve tri umjetnine, okvir miniature,

⁵² Ibid, str. 55, tabla 36.

⁵³ Taj ulomak je našao konzervator D. Domančić. U njemu je naortano trideset devet grbova hvarskih obitelji poredanih alfabetski. Prema zapisu na prvim stranama dao ga je prepisati Ivan Massari, koadjutor hvarske kancelarije, iz starog i istrošenog zbornika pisanog na pergameni, koji se nalazio kod braće Vidali u Hvaru.

⁵⁴ Hayer von Rosenfeld o. c. tabla 18 str. 28. V. Dujšin, o. c. str. 56.

⁵⁵ L. Donati, o. c. (45).

⁵⁶ Österreichische Kunsttopographie X. Die Denkmale des Politischen Bezirkes Salzburg von P. Buberl, sl. 82, 243. Wien 1913.

⁵⁷ Österreichische Kunsttopographie I. Politischer Bezirk Krems, sl. 193. Wien 1907.

⁵⁸ Österreichische Kunsttopographie VIII. Die Denkmale des politischen Bezirkes Zwettl, sl. 200. Wien 1911.

raspelo i grb mogli poticati iz Gorice i Udina, jer nose obilježje austrijske pokrajinske umjetnosti i to oko 1730.—1740. god. To bi se upravo slagalo sa umjetnikovim vremenom.

Iako zasada nema nikakvih pouzdanih dokaza ni podataka, da su obje umjetnine, bjelokosni križ i šareni grb na pergameni, povezane sa slikarom ili njegovim rođakom Gajetanom, ipak su ovdje spomenute, jer potječu iz njihovih vremena, a pripadaju istoj obitelji, u kojoj su nađeni Federikovi autoportreti, njegovo imenovanje dvorskim slikarom i minijatura sv. Gajetana, pače vidjesmo, da okvir minijature i bjelokosno raspelo imaju oznake austrijskog baroka, i to onog vremena, kada je slikar, kojega je već knez Fridrik Karlo Schönborn 1735. godine nazvao »glasovitim«, živio u Austriji.

Moglo bi se dakle zaključiti, da su sve te umjetnine kao slikareva ostavština prenesene u Omiš, vjerojatno nakon njegove smrti. Sva ta »omiška baština« svjedoči, dakle, blisku rodbinsku vezu između omiških Benkovića i slikara, vezu, koja je tog otuđenog umjetnika ujedno povezivala i sa domovinom.

Résumé

SUIVANT LA TRACE DE FREDERIC BENKOVIĆ

Le peintre baroque Frédéric Benković provient d'une vieille famille noble, mentionnée au 16e siècle sur les îles de Hvar et de Brač et puis au cours du 18e et du 19e siècle dans la petite ville dalmate d'Omiš près de Split. Elle était, d'après le document ici publié, au 18e siècle, en relation avec la ville de Verona, un fait qui peut contribuer à éclairer la signature du peintre »Federichetti da Verona« sur un de ses dessins dans l'Albertini à Vienne. Marie Thérèse Garzoni, qui vivait en 1754 à Omiš près de Split, était mariée à un Benković. C'est là, et notamment dans la famille Benković qu'étaient trouvés, au 19e siècle, les portraits du peintre et le document original de la nomination de Frédéric Benković peintre à la cour du prince Charles Fridrich Schönborn. Maintenant Cvito Fisković a découvert une miniature du St. Gaetano faite tout probablement par le peintre Benković à son cousin, le musicien à la cour de Vienne Gaetano Benković. On peut supposer que les peintres viennois, les frères André et Joseph Schmutzer, aient fait leur gravure d'après cette miniature sur laquelle ils ont marqué qu'elle avait été exécuté selon Frédéric Benković. On ne sait pas si Frédéric s'occupait de la miniature, mais, au dire de Mariette, il est sûr qu'il enseignait à Venise Rosalba Carrier a qui faisait des miniatures d'après les dessins de Benković. Outre quelques nouveaux renseignements d'archives sur la famille Benković, ici sont publiées les armoiries des Benković trouvées à Hvar et à Omiš de même que le reliquaire élaboré en Autriche où le peintre séjournait. Tout cela nous révèle que ce peintre plein de tempérament était étroitement lié à la terre de ses aieuls et, malgré sa descendance distinguée et noble, n'avait pas changé son nom croate comme en était le cas avec beaucoup de Schiavoni qui se trouvaient à l'étranger.